

Talousarvion 2023 ja taloussuunnitelman 2024-2025 laadintaohje

Kaupunginhallitus 13.06.2022 § 253
269/02.02.00/2022

Valmistelu ja lisätiedot Talous- ja konsernijohtaja Vesa Urtti, p. 0400 447 383,
vesa.urtti(at)orimattila.fi

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio- ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Taloussuunnitelma voi siten olla alijäämäinen, mutta vain enintään siihen määrään kuin laadintavuoden lopussa arvioidaan kertyvän ylijäämää.

Valtiovarainministeriön toukokuussa julkaiseman virallisen ennusteen mukaan Suomen tämän vuoden (2022) kasvuksi ennakoidaan 1,5 prosenttia. Realistisempi ennuste vuodelle 2022 on kuitenkin valtiovarainministeriön mukaan 0,5–1,5 prosenttia. Inflaation arvioidaan olevan kuluvana vuonna 4–7 prosenttia. Työttömyysasteen ennakoidaan vuonna 2022 laskevan 7,2 prosenttiin.

Uuden Orimattilan kaupungin (ilman sotea ja pelastustoimea) valtionosuudet ovat laadintaohjeiden tekohetkellä 12,8 miljoonaa euroa. Kunnallisveroprosentiksi on määritetty 8,61 % eli 21,25 % - 12,64 % ja sen mukainen Kuntaliiton kunnallisveroennuste on 26,07 miljoonaa euroa. Kiinteistöveroennuste on 4,52 miljoonaa euroa ja yhteisöveroennuste 2,65 miljoonaa euroa. Raamilaskelmaan on määritetty kuitenkin varmuusmarginaali ennusteeseen nähden.

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT, Julkisan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO sekä Julkisen alan unioni JAU (JHL ja Jyty) saavuttivat sovittelulautakunnan sovintoehdotukseen perustuvan neuvottelutuloksen erillissopimuksesta 6.6.2022.

Neuvottelutuloksen mukaan kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia (tähän varauduttu vuoden 2022 talousarviossa). Vuonna 2023 nousua olisi keskimäärin 3,05 prosenttia ja vuonna 2024 keskimäärin 3,11 prosenttia.

Palkkojen korotusvarauksena lasketaan vakinaisen henkilöstön osalta 3,05 prosenttia. Määräaikaisen henkilöstön palkkoja korotetaan 2,6 prosenttia.

Henkilöstösuunnitelma laaditaan kolmen vuoden ajalle. Esityksissä tulee ottaa huomioon sopeuttamishjelman mukaiset pysyvät sekä rakenteellisten muutosten vaikutukset (esim. varhaiskasvatuksen palveluseteli).

Sopeuttamishjelman periaatteiden mukaisesti talousarvio voi olla alijäämäinen kertaluonteisten kustannusten (esim. rakennuksen purkukustannukset) verran. Kertaluonteiset purkukustannukset (uimahalli 760 teur) on kuitenkin saatu mahdutettua vuoden 2023 raamiin.

Toiminnan ja kustannustason muutokset on karkealla tasolla käsitelty toimialakohtaisissa raamikeskusteluissa. Raamiin on kyetty sisällyttämään välttämättömät toiminnan lisäykset ja muutokset, mutta paljon toiveita toiminnan laadukkuuteen jäi huomioimatta. Laadukkaan toiminnan mahdollistamiseksi on löydettävä ratkaisuja rakenteellisten muutosten ja tuottavuuden nostamisen kautta.

Valiokuntien esitykset vuoden 2023 talousarvioesityksistä kootaan keskitetysti konsernipalveluissa. Investointiesityksistä tulee neuvotella erikseen teknisen toimialan kanssa (kustannusarvio, aikataulu, resurssit). Investointiesitysten osalta hankkeiden toteuttamisjärjestystä tulee tarkastella kriittisesti. Sopeuttamishjelmaan sisältyvä investointitaso alentaminen tulee ottaa huomioon perusparannusten ja kaupunki-infran investoinneissa.

Hankkeiden toteuttamisessa talousarvio- ja suunnitelmavuosien aikana tulee ottaa huomioon hakemusten käsittelyajat ja olemassa olevat resurssit. Ulkopuolista rahoitusta haetaan niihin kohteisiin, mihin se on mahdollista ja strategian mukaista.

Laadintaohje on

liite nro 2.

Esittelijä

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää hyväksyä liitteenä olevan vuoden 2023 talousarvion ja taloussuunnitelman 2024–2025 laadintaohjeet ja lähettää ne valiokunnille. Samalla kaupunginhallitus päättää ohjeistaa edustajansa kuntayhtymissä ja yhtiöissä noudattamaan ohjeen periaatteita.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Täytäntöönpano

pöytäkirjanote: valiokunnat, edustajat kuntayhtymissä ja -yhtiöissä

Valiokunnat

**TALOUSARVION 2023 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2024 –
2025 LAADINTAOHJEET**

ORIMATTILA
-KANNATTAVA SIIRTO-

Sisällysluettelo

1.	KÄYTTÖTALouden TASAPAINO	3
2.	SISÄISET ERÄT	4
3.	HENKILÖSTÖSUUNNITELMAT	4
4.	INVESTOINTITASO	4
5.	TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN	5
6.	YLEINEN TALOUSTILANNE	5
7.	TALOUSARVION LAADINNAN LÄHTÖKOHDAT	7
	YLEISET PERIAATTEET	8
	SUORITTEET JA TUNNUSLUVUT	9
8.	TALOUSARVIOESITYSTEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET	9
9.	KÄYTTÖTALOUS	10
	HANKEBUDJETOINTI	12
10.	INVESTOINNIT	13
11.	AIKATAULU	14

Talousarvion laadinta vuodelle 2023 ja taloussuunnitelman laadinta vuosille 2024–2025 on alkamassa. Talousarviokirja teksteineen ja tavoitetaulukoineen laaditaan kokonaisuudessaan Targetor Pro -ohjelmistolla. Dynasty-järjestelmästä laadintaohjeet, toimialakohtainen käyttötalouden raami ja investointiesitystaulukko löytyvät hakusanalla TA2023. Tilanne on historiallinen, koska talousarvio laaditaan ensimmäistä kertaa ilman sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen maksuosuuksia.

Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan

- strategisten päämäärien ja toimenpiteiden
- vuosittaisten sitovien toiminnallisten tavoitteiden
- käyttötalouden tasapainon
- investointien ja rahoituksen näkökulmasta.

2022

☒ 2023

2024

Orimattila

Tekstiosiot

☒ Konsernihallinnon toimiala

☐ Hyvinvointitoimiala

☐ Opetus- ja kasvatustoimi...

☐ Kaupunkikehitys- ja tekni...

☐ Ympäristövaliokunta

☐ Konserniyhtiöt

Tuloslaskelma, koko organisaatio, Konsernihallinnon toimiala

☒ TALOUSARVIO

☐ OSAVUOSIKATSAUS

☐ TILINPÄÄTÖS

☒ TOIMINNALLISET TAVOITTEET

☐ OPERATIIVISET TAVOITTEET

☒ HENKILÖSTÖMÄÄRÄT

☒ SUORITTEET JA TUNNUSLUVUT

TALLENTAMATTOMIA MUUTOKSIA

Yksikkö

Näkökulma

Ajanjakso

Konsernihallinnon toimiala

Talousarvio

2023

Vastuuhenkilöt:

Vt. kaupunginjohtaja Pivi Suikkanen

Talous- ja konsernijohtaja Vesa Urtti

Hallintojohtaja Lilli Peltonen

Ruokapalvelupäällikkö Tuija Pulkkinen

Maaseututoimenjohtaja Minna Leminen

Toiminnan kuvaus

Kuntalain 38 §:n perusteella kaupunginhallitus johtaa kunnan toimintaa hallintoa ja taloutta. Kuntalain 39 §:ssä todetaan, että kunnanhallituksen tulee vastata kunnan hallinnosta ja taloudenhoidosta, valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta, valvoa kunnan etua, edustaa kuntaa ja käyttää sen puhevaltaa sekä edustaa kuntaa työnantajana. Kunnanhallitus vastaa kunnan toiminnan yhteensovittamisesta, omistajaohjauksesta sekä kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.

Kaupunginhallituksen tulosalueisiin kuuluvat päätöksenteko- ja yhteistoiminta, hallinto- ja tukipalvelut, työllisyys- ja elinvoimapaalvelut, ateriat- ja puhtauspalvelut, maaseututoimi sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Sosiaali- ja terveyspalvelut ostetaan Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymältä.

Kuntayhtymä tuottaa sosiaali- ja perusterveydenhuollonpalvelut sekä erikoissairaanhoidon, päivystyskeskuksen, ensihoidon sekä ympäristöterveydenhuollon palvelut.

Kuva 1: Näkymä Targetor-ohjelmistosta

Targetor-ohjelmistossa kuluven vuoden talousarviotekstit näkyvät punaisella. Teksti tulee muuttaa mustaksi sitä mukaa kun sitä päivitetään. Tallennus tapahtuu klikkaamalla **Käytä – Disketin kuva – Tallenna**.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 8.6.2020 talouden sopeuttamisohjelman ja 7.6.2021 sopeuttamisohjelman päivityksen, jonka tavoitteet tulee ottaa valiokuntaesityksissä huomioon. Sen mukaan henkilöstömäärän tulee vähentyä, jotta voidaan turvata tasapainoinen talous. Ulkoistetun ja oman toiminnan kustannuksia tulee jatkuvasti vertailla ja tehdä ratkaisuesityksiä kokonaistaloudellisesti edullisimman vaihtoehdon mukaan.

Sopeuttamisohjelman periaatteiden mukaisesti talousarvio voi olla alijäämäinen kertaluonteisten kustannusten (esim. rakennuksen purkukustannukset) verran. Kertaluonteiset purkukustannukset (uimahalli 760 teur) on kuitenkin saatu mahdutettua vuoden 2023 raamiin.

Orimattilan kaupungin palveluverkkoa on tarkasteltu jo useamman vuoden ajan. Kaupunginvaltuusto käsitteli 6.6.2022 palveluverkkoselvitystä ja hyväksyi palveluverkon suunnittelua ohjaavat periaatteet. Mikäli näiden periaatteiden mukaisia erillisiä päätöksiä tehdään niin, että niiden taloudelliset valitukset koskevat talousarviovuotta 2023, määrärahamuutokset käsitellään myös erikseen.

1. KÄYTTÖTALouden TASAPAINO

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio- ja suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Taloussuunnitelma voi siten olla alijäämäinen, mutta vain enintään siihen määrään kuin laadintavuoden lopussa arvioidaan kertyvän ylijäämää. Lähtökohtana vuoden 2023 talousarvion ja suunnitelmavuosien 2024–2025 laadinnalle on kuitenkin tasapainoinen taloussuunnitelma (tuotot kattavat kulut).

Kunta-alan työ- ja virkaehtosopimukset olivat voimassa 28.2.2022 asti. Neuvottelut uusista työ- ja virkaehtosopimuksista alkoivat 11. tammikuuta. Kunta- ja hyvinvointialueuetyöntajat KT, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO sekä Julkisen alan unioni JAU (JHL ja Jyty) saavuttivat sovittelulautakunnan sovintoehdotukseen perustuvan neuvottelutuloksen erillissopimuksesta 6.6.2022.

Neuvottelutuloksen mukaan kolmen vuoden sopimuskaudella työvoimakustannukset nousevat korkoa korolle laskien keskimäärin 8,79 prosenttia. Vuonna 2022 kustannukset nousevat keskimäärin 1,76 prosenttia (tähän varauduttu vuoden 2022 talousarviossa).

Vuonna 2023 nousua olisi keskimäärin 3,05 prosenttia ja vuonna 2024 keskimäärin 3,11 prosenttia.

Raamiesityksen laadinnassa on huomioitu voimakas palkkakustannusten nousu. Toiminnan ja kustannustason muutokset on karkealla tasolla käsitelty toimialakohtaisissa raamikeskusteluissa. Raamiin on kyetty sisällyttämään välttämättömät toiminnan lisäykset ja muutokset, mutta paljon toiveita toiminnan laadukkuuteen jäi huomioimatta. Laadukkaan toiminnan mahdollistamiseksi on löydettävä ratkaisuja rakenteellisten muutosten ja tuottavuuden nostamisen kautta. Organisaatiomuutoksia vuodelle 2023 ei tässä vaiheessa ole päätetty.

2. SISÄISET ERÄT

Raamiesitys on laadittu sisältäen kaupungin sisäiset erät, joita ovat sisäiset vuokrat, ateria- ja puhtauspalveluiden veloitukset sekä toimialojen sisäinen edelleenvuokraus (esim. liikuntatilojen vuokraus opetustoimelle). Sisäiset erät arvioidaan ja tallennetaan budjetointijärjestelmään 15.7. mennessä.

3. HENKILÖSTÖSUUNNITELMAT

Henkilöstöesitykset tehdään koko suunnittelukaudelle ja talousarviokirjaan täytetään henkilöstömäärätaulukko.

4. INVESTOINTITASO

Vuosikatteella (5,5 Meur) rahoitetaan maanhankinta, irtaimistohankinnat, talonrakentamisen pienimuotoinen perusparantaminen ja kaupunki-infra. Uusinvestoinnit (talonrakentaminen ja suuret perusparannukset) ja sijoittaminen (osakkeet ja osuudet) käsitellään erikseen ja rahoitetaan lainanotolla.

Investointiesityksistä tulee neuvotella teknisen toimialan kanssa (kustannusarvio, aikataulu, resurssit). Investointiesitysten osalta hankkeiden toteuttamisjärjestystä tulee tarkastella kriittisesti. Sopeuttamisohjelmaan sisältyvä investointitason alentaminen tulee ottaa huomioon perusparannusten ja kaupunki-infran investoinneissa.

5. TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksen kommentit tulee ottaa huomioon tavoitteiden asettamisessa. Tavoitteen asettamisessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota sen mitattavuuteen sekä siihen, että se kuvaa sen toiminnan kehittämistä, jolle määräraha annetaan. Kuntaliiton talousarviosuosituksen mukaan hyvä mittari on

- yksinkertainen, ymmärrettävä ja viestittävässä,
- se osoittaa kehityksen suunnan,
- se on ristiriidattomasti määritetty
- sen tunnusluku on helposti tuotettavissa.

Mittarit voivat olla kvantitatiivisia tai kvalitatiivisia. Mittari voi olla esim. ominaisuus, tunnusluku tai toimenpide. Olennaista on, että mittarin avulla tulee ilmaista, **onko tavoite toteutunut vai ei**.

Strategian ja kehittämisohjelmien linjaukset tulee ottaa valmistelussa huomioon siinä määrin kuin se raamin puitteissa on mahdollista. Uusi, valtuustokauden 2021–2025 strategia, hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 19.5. ja valtuustossa 6.6.

6. YLEINEN TALOUSTILANNE

Valtiovarainministeriön toukokuussa julkaiseman virallisen ennusteen mukaan Suomen tämän vuoden (2022) kasvuksi ennakoitaan 1,5 prosenttia, ja vuosina 2022–2023 kasvun ennakoitaan olevan 1,7–1,5 prosenttia. Realistisempi ennuste vuodelle 2022 on kuitenkin valtiovarainministeriön mukaan 0,5–1,5 prosenttia. Inflaation arvioidaan olevan kuluvana vuonna 4–7 prosenttia.

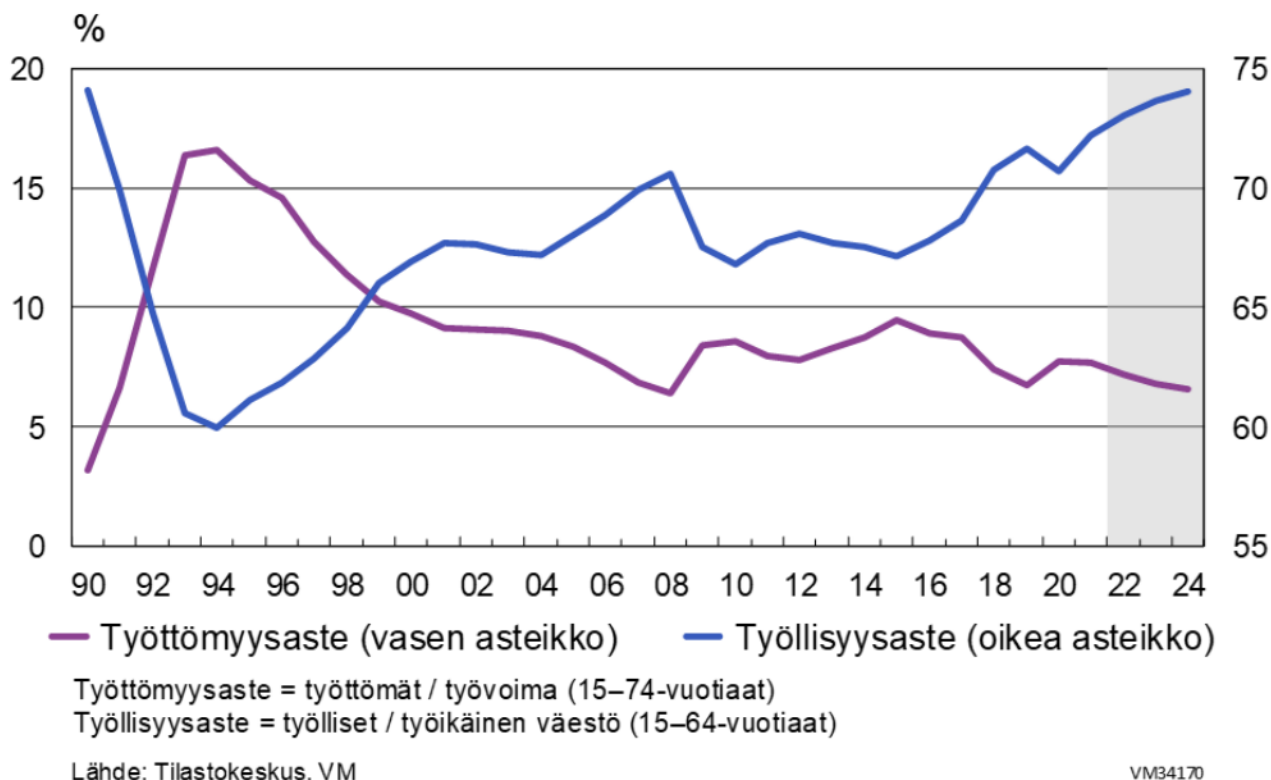
	2020 mrd. euroa	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
		määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	238	1,2	-2,3	3,5	1,5	1,7	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	2,4	-6,6	5,3	2,6	3,7	4,2
Kokonaistarjonta	323	1,5	-3,5	4,0	1,8	2,3	2,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85	6,7	-7,5	4,7	2,0	4,4	5,1
Kulutus	179	1,1	-2,7	3,2	2,1	0,9	1,0
yksityinen	122	0,7	-4,1	3,1	2,0	1,7	1,5
julkisen	58	2,0	0,4	3,2	2,2	-0,8	-0,2
Investoinnit	58	-1,5	-0,3	1,2	2,2	2,9	2,0
yksityiset	46	-2,3	-2,9	4,6	0,9	2,1	3,2
julkiset	12	2,4	11,2	-12,0	8,5	6,1	-2,9
Kokonaiskysyntä	323	1,5	-3,6	3,8	2,4	2,8	2,8
kotimainen kysyntä	238	-0,4	-2,1	3,5	2,5	2,1	1,8

Taulukko 1: Keskeiset ennusteluvut

Työttömyysasteen ennakoidaan vuonna 2022 laskevan 7,2 prosenttiin. Väestörakenteen muutosten vaikutuksesta työllisyysasteen ennakoidaan tulevana vuosinakin kehittyvän myönteiseen suuntaan. Haasteena on kuitenkin työvoiman saatavuus niille aloille, jotka kärsivät työvoimapulasta.

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	238	253	265	276	285
Palvelut, määrän muutos, %	1,7	-3,1	3,8	2,1	1,4	1,3
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,6	-1,3	3,0	-0,4	3,8	2,6
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	0,1	2,0	0,1	1,0	1,2
Työlliset, muutos, %	1,0	-1,5	2,4	1,0	0,8	0,5
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,2	73,0	73,6	74,0
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,7	7,2	6,8	6,6
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	2,2	4,0	2,1	1,7
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,9	2,3	2,6	2,5	2,6
Vaihtotase, mrd. euroa	-0,7	1,7	1,8	-0,2	0,4	1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,7	0,7	-0,1	0,2	0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	0,1	0,3
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	0,4	0,6	0,7
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	57,1	54,9	54,1	53,6	53,0
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,3	41,9	42,9	42,2	41,8	41,5
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,5	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,1	-5,5	-3,2	-2,9	-2,4	-2,2
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	59,6	69,0	65,8	66,2	66,9	68,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,5	50,9	51,4	52,2	53,2

Taulukko 2: Muut keskeiset ennusteluvut

Taulukko 3: Työllisyys ja työttömyys

7. TALOUSARVION LAADINNAN LÄHTÖKOHDAT

Orimattilan kaupungin vuoden 2020 tulos toteutui 6,3 milj. ylijäämäisenä valtion tukitoimien ja verotuksen edellisvuodelta siirtyneiden erien vaikutuksesta. Vuoden 2021 tulos toteutui niin ikään 3,7 milj. ylijäämäisenä. Vuoden 2020 tuloksesta muodostettiin 6 miljoonan euron investointivaraus. Orimattilan kaupungilla on taseessa vuoden 2021 päättyessä 11,3 milj. euron kirjanpidollinen ylijäämä, jota tarvitaan purettavien kiinteistöjen kirjanpitoarvojen alas kirjaamisen ja kertaluonteisten erien kattamiseen sekä puskurina mahdollisia alijäämäisiä vuosia varten.

Uuden Orimattilan kaupungin (ilman sotea ja pelastustoimea) valtionosuudet ovat laadintaohjeiden tekohetkellä 12,8 miljoonaa euroa. Kunnallisveroprosentiksi on määriteltä 8,61 % eli 21,25 % - 12,64 % ja sen mukainen kunnallisveroennuste on 26,07 miljoonaa euroa. Kiinteistöveroennuste on 4,52 miljoonaa euroa ja yhteisöveroennuste 2,65 miljoonaa euroa.

Vakinaisen henkilöstön palkkoja korotetaan työ- ja virkaehtosopimusneuvottelujen mukaisesti 3,05 prosenttia (järjestelmään on nämä laskettu valmiiksi). Määräaikaisten palkkojen korotusvaraus on 2,6 prosenttia.

YLEISET PERIAATTEET

1. Käyttötalousmenojen raami on yleisen taloudellisen tilanteen ja sopeuttamisohjelman vaikutuksesta tiukka vuodelle 2023 menopohjan tulopohjaa suuremmasta kasvupaineesta johtuen. Edellä mainitut verotulot, valtionosuudet ja toimintatuotot määrittävät toiminnan laajuuden, jotta tasapainoiseen talousarvioon voidaan päästä.
2. Valiokuntaesitysten tulisi noudattaa annettua raamiesitystä. Raamiesityksen aikaansaamiseksi käytiin toimiala-/ tulosaluekohtaiset neuvottelut ennen sen antamista. Annetusta raamista poikkeaminen on perusteltava esimerkiksi kustannustason nousun tai muuttuneiden suoritemäärien avulla. Myös volyymin vähentyminen on otettava huomioon ja palvelutuotannossa tapahtuneet/ tapahtuvat rakenteelliset muutokset.
3. Valiokuntien tulee noudattaa sopeuttamisohjelman keskeisiä periaatteita. Menojen säästökohteita on etsittävä sisäisillä kehittämishankkeilla sekä osallistumalla seudullisiin kehittämishankkeisiin silloin, kun se on perusteltua. Hankkeiden osalta on hoidettava raportointivastuut oikea-aikaisesti ja oikean sisältöisinä. Kunta- ja seutuyhteistyön mahdollisuudet tulee selvittää etsittäessä taloudellisempia toimintamuotoja ja kuntalaisten kannalta joustavia ja laadukkaita palveluja. Säästökohteet ja tuottavuuden kasvua tukevat toimenpiteet tulee esittää laskettuna talousarvioehdotuksessa.
4. Valiokuntien tulee talousarvioesityksiä laadittaessa asettaa strategian ja kehittämishankkeiden mukaisia painopistealueita vuoden 2023 toiminnassa siinä määrin, kun se raamin puitteissa on mahdollista, asettaa palvelutuotantonsa tärkeysjärjestykseen ja siirtää resursseja muusta palvelutuotannosta painopistealueille.
5. Investointiohjelmaan otetaan ne hankkeet, joiden tarpeellisuus on vahvasti perusteltu ja jotka lähinnä ylläpitävät kaupungin infrastruktuurin kuntoa tai tuovat käyttötalouteen selkeästi säästöjä. Investointien toteuttamista joudutaan rahoittamaan velkarahoituksella. Investointiohjelman kustannusarviot ja kustannustasot tulee päivittää myös suunnitelmavuosien osalta sekä pyrkiä kartoittamaan tarpeet mahdollisimman tarkkaan. Tavoitteena on, että investointiohjelman ulkopuolisia hankkeita ei toteuteta muutoin kuin silloin, kun se on välttämätöntä ja investointiohjelmassakin olevia siirrettävä mahdollisuuksien mukaan eteenpäin. Investointiesityksissä on otettava huomioon olemassa olevat resurssit myös toteutuksen kannalta.
6. Kaupungin edustajat sidosryhmissä velvoitetaan noudattamaan tätä ohjetta sidosryhmien vuoden 2023 talousarvioista päätettäessä.
7. Toimialat informoivat henkilöstöään talousarvion laadintaperusteista sekä ottavat henkilöstön näkemyksiä toiminnan tehostamisesta mahdollisuuksien mukaan huomioon. Talousarvioesitystä tulee valmistella yhteistyössä tulosyksiköiden esimiesten kanssa.

8. Esityksiin sisällytetään henkilöstösuunnitelma koko suunnittelukaudelle 2023–2025. Määrärahat käytetään ensisijaisesti lakisääteisten tehtävien hoitamiseen. Suunnitelmassa tulee ottaa huomioon luonnollisen poistuman mahdollistamat henkilöstörakenteen muutokset sekä tehtäväkuvausten ajantasaisuus. Tehtävien vapautuessa täyttölupaa on edelleen haettava kaupunginhallitukselta lukuun ottamatta päivähoidon virkoja ja työsuhteita, jotka liittyvät ryhmien mitoituksiin. Opettajien virkojen osalta täyttöluvut haetaan seuraavan lukuvuoden osalta keväällä.
9. Sosiaalisen **työllistämisen eri vaihtoehdot tulee ottaa huomioon henkilöstöresurssien suunnittelussa** (palkkatuki, työkokeilut, kuntouttava työtoiminta siltä osin kuin se on mahdollista). Työttömien aktivointitoimenpiteisiin saaminen vaikuttaa positiivisesti koko talouden hallintaan ja mahdollistaa sitä kautta liikkumavaraa budjetissa.

Henkilöstösuunnitelmaa varten tehdään luettelo vuosien 2022 ja 2023 henkilöstöstä. Vuoden 2023 henkilöstömuutosehdotuksista tehdään esitys erillisellä lomakkeella. Ehdotetut henkilöstömuutokset 2023–2025 esitetään luettelona. Esityksissä tulee ottaa huomioon se, että henkilöstömäärän kasvu ei ole mahdollista taloudellisten resurssien ja sopeuttamisohjelman vuoksi, ellei menokasvua pystytä kattamaan joko tulojen kasvulla tai menojen vähentymisellä muista tuloslaskelman menolajeista (esim. palvelujen ostosta).

SUORITTEET JA TUNNUSLUVUT

Suoritteet ja tunnusluvut -taulukkoon päivitetään tavoiteluvut talousarviovuodelle 2023 ja vertailutiedot tilinpäätös 2021 ja talousarvio 2022.

8. TALOUSARVIOESITYSTEN TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Valiokunnat esittävät valtuustoon nähden sitovat toiminnalliset tavoitteensa toimialakohtaisesti Targetor-ohjelmiston tavoitetaulukoihin.

</

Kuva 2: Targetor-tavoitetaulukko (konsernihallinnon toimiala)

Valtuuston hyväksyttäväksi esitetään vähintään yksi ja laajemmilla tulosalueilla kaksi omana toimintana hoidettua strategian mukaista toimintaa kuvaava tavoite vuodelle 2023,

tavoitteiden mittaamistavat sekä lähtötaso (TP 2021) ja tavoitetaso vuodelle 2023. Yhdellä tavoitteella voi olla **useampi mittari ja tavoitetaso, jolloin tavoitteesta saadaan laajemmin tulosalueen toimintaa kuvaava.**

Lisäksi valiokuntien tulee esittää näiden lisäksi vähintään yksi elinvoiman lisäämiseen liittyvä tavoite sekä vähintään yksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvä tavoite. Sitovat toiminnalliset tavoitteet kytetään strategian päämääriin Targetor-taulukossa:

Orimattilassa on asioihin vaikuttavat, hyvinvoivat asukkaat ja yhteisöt

Orimattilan elävä kaupunkikeskusta sekä viihtyisät kylät houkuttelevat asukkaita, palveluita ja tapahtumia

Orimattilan tasapainoinen kuntatalous mahdollistaa kaupungin elinvoiman ja on itsenäisen aseman perusta

Orimattila on houkutteleva paikka yrittää

Orimattila on hyvin verkostoitunut ja haluttu kumppani

Orimattila on tunnettu, kiinnostava ja työntekijöistään huolehtiva, luotettava kuntatyönantaja

Tarkastuslautakunta on toistuvasti kiinnittänyt huomiota talousarviossa asetettavien tavoitteiden mitattavuuteen, realismiin, **olennaisuuteen** ja selkeyteen, joten tavoitteita on syytä tarkastella kriittisesti näistä näkökulmista. Tavoitteet tulee myös asettaa niin, että ne ovat toteutettavissa olemassa olevilla resursseilla. Vuoden 2021 arviointikertomuksen kommentit tulee ottaa tulosalueittain huomioon.

Kuntalain 110 pykälän mukaan talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Näin ollen toiminnallisten tavoitteiden pitäisi olla loogisia, toimintaa kuvaavia ja niiden pitäisi olla sidoksissa kunkin toimialan perustehtävään.

9. KÄYTTÖTALOUS

Maksujen ja taksojen tarkistukset vuodelle 2023 tulee huomioida. Myynti-, maksu- ja muissa tuotoissa tavoitellaan **2,0 prosentin** nousua.

Henkilöstökulujen tarkistusvaraus vuoden 2023 talousarviossa on 3,05 % (määräaikaiset 2,6 %).

Luottamushenkilöiden kokouspalkkioista ei makseta sosiaalivakuutusmaksuja. Poikkeuksena tästä ovat vuosipalkkiot ja ansionmenetykskorvaukset, joista sv-maksu maksetaan. Luottamushenkilöiden palkkiomääräraha laitetaan tilikohtaan 4021 ja

vuosipalkkiot ja ansionmenetyksistä ja vuosipalkkioista aiheutuvat määrärahat tilikohtaan 4001. Sosiaalivakuutusmaksut lasketaan tältä osin manuaalisesti.

Palkkojen sivukulut lasketaan seuraavien prosenttien mukaisesti:

Sairausvakuutusmaksu	1,44
Työttömyysvakuutusmaksu	1,90
KUEL-palkkaperusteinen maksu (sis. työkyvyttömyysmaksun)	16,10
VAEL-palkkaperusteinen maksu (sis. työkyvyttömyysmaksun)	16,10
Tapaturmavakuutusmaksu	0,4
Ryhmähenkivakuutusmaksu	0,1

Eläkemenerusteiset eläkemaksut korvautuvat vuonna 2023 ns. tasausmaksulla. Kyseiset erät on poistettu toimialojen/ tulosalueiden raamiluvuista ja tasausmaksu on budjetoitu hallinto- ja tukipalvelut -tulosalueelle.

Muita tuloslaskelman menoeriä voidaan korottaa raamin liikkumavaran mukaisesti, jos toimiala/ tulosalue voi säästää henkilöstökustannuksissa. Suurempi korotus on mahdollista, jos toimintatuottoja on korotettu euromääräisesti vastaavasti yli 2 % tason.

Toimialakohtaiset raamiluvut ovat

RAAMI - TOIMIALAT (t€)						
(sisäiset ja ulkoiset erät)						
		TP2021	TA2022	MUUTOS	RAAMI 2023	MUUTOS-%
KONSERNIHALLINTO	Toimintatuotot	5 468	3 993	-1	3 992	0,0 %
	Toimintakulut	-65 408	-69 452	58 310	-11 142	-84,0 %
HYVINVOINTI	Toimintatuotot	134	316	241	557	76,4 %
	Toimintakulut	-1 066	-2 410	-909	-3 319	37,7 %
OPETUS- JA KASVATUS	Toimintatuotot	2 894	2 914	42	2 955	1,4 %
	Toimintakulut	-34 270	-33 854	-792	-34 646	2,3 %
KAUPUNKIKEHITYS- JA TEKNINEN	Toimintatuotot	10 974	11 309	1 048	12 357	9,3 %
	Toimintakulut	-9 398	-9 925	-533	-10 459	5,4 %
YMPÄRISTÖVALIOKUNTA	Toimintatuotot	208	203	4	207	2,0 %
	Toimintakulut	-410	-331	-70	-401	21,1 %
EMOKAUPUNKI	Toimintatuotot	19 677	18 735	1 334	20 069	7,1 %
	Toimintakulut	-110 552	-115 972	56 005	-59 967	-48,3 %
	TOIMINTAKATE	-90 874	-97 237	57 339	-39 898	-59,0 %

Taloussuunnittelussa käytetään Raindance-Kuntamallin taloussuunnittelu -ohjelmistoa. Ohjelman käyttövalmiudesta ilmoitetaan toimialoille erikseen. Talousarvioesitykset syötetään toistaiseksi keskitetysti toimialoilla.

Myös sisäisiin palvelujen ja tarvikkeiden ostoihin esitetään määrärahat. Määrärahan on täsmättävä sisäisen palvelun myyjän vastaavaan tulomäärärahaan. Palvelujen osalta määrärahojen tulee perustua palvelusopimuksiin. Sisäiset erät ovat vuoden 2023 talousarviossa sitovia samojen periaatteiden mukaisesti kuin ulkoisetkin määrärahat.

Valiokunnat käsittelevät alaisensa toiminnan talousarvioesitykset tulosalueittain tuloslaskelman muodossa, jossa tulee näkyä vuoden 2021 toteutuneet tiedot, vuoden 2022 talousarvio ja tilinpäätösennuste sekä määräraha vuodelle 2023. Lisäksi tulee näkyä muutosprosentit vuosien 2021 ja 2022 välillä sekä vuoden 2022 tilinpäätösennusteen ja vuoden 2023 talousarvioesityksen välillä.

Valiokunta voi esittää tulosalueiden välisiä muutoksia. Tällä tarkoitetaan sitä, että toisen tulosalueen sopeuttamisella voi kattaa toisen tulosalueen pakollista nousua.

Tulomäärärahat on arvioitava realistisesti ja niiden tulee seurata menokehitystä varsinkin siinä tapauksessa, että menokehitystä perustellaan volyymin muutoksella.

Koko suunnittelukauden henkilöstösuunnitelman esittämistä varten toimitetaan lomakepohja, jossa ilmoitetaan nykyinen henkilöstö sekä tulevat muutokset seuraavan kolmen vuoden sisällä. Henkilöstön lisäämisesitysten tulee olla perusteltuja sekä toiminnallisesti että taloudellisesti.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta mahdollisesti ostettavien palvelujen osuus budjetoidaan palvelusopimusneuvotteluissa sovitun mukaisesti.

Tasapainottamisvaiheessa raamin pienentäminen on mahdollista, jos talousarvion tasapainottamista ei muutoin saada tehtyä.

HANKEBUDJETOINTI

Hankkeiden ulkopuolisen rahoituksen tuotot, hankkeiden ulkoiset kulut ja hankkeiden omarahoitusosuudet tulee budjetoida kokonaishankemäärän keskimääräisillä summilla. Summien arvioinnissa voi käyttää edellisten vuosien toteumatietoja apuna. Silloin kun omarahoitusosuutena käytetään vakituisten tai määräaikaisen henkilöstön henkilöstömenoja, erä ei budjetoida toiseen kertaan.

10. INVESTOINNIT

Investointihankkeista esitykset tehdään vuosille 2023–2027 (TA2023_Investointiesitys - dokumentti). Investointien yhdistelmätaulukossa esitetään:

- lyhyt hankeselvitys
- kustannusarvio (tarkistettava aikaisemmin esitetyt)
- aloitusaika kk/v ja hankkeen päättymisaika kk/v

Näistä vuosien 2023–2025 hankkeet tulevat mukaan varsinaiseen taloussuunnitelmaan. Vuosien 2023–2025 korjausinvestointien netto saa olla korkeintaan vuosikatteen suuruinen kutakin vuotta kohti. Poikkeuksena tästä ovat investoinnit, jotka vähentävät käyttötalousmenoja sekä maanostot ja uusinvestoinnit. Vuosien 2028–2032 korjausinvestoinneista tehdään suuntaa antava vuosittainen arvio.

Investointeihin ei kirjata:

- luonteeltaan lyhytvaikutteiset menot, kuten esim. kaatopaikkojen maisemointi, korjaustyöt, jotka ylläpitävät kohteen käyttömahdollisuutta tai vahinkojen korjaaminen
- investointia edeltävät selvitykset, kuten esim. investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen, kuntokartoitukset, sisäilmatutkimukset ym.
- investoinnin toteutusaikana syntyvät menot, kuten esim. väistötilojen menot ja ylimääräiset kuljetusmenot
- vuosikorjauksia ja kiinteistöjen ylläpitoon liittyviä korjauksia (investointi=laaja-alainen peruskorjaus)

Investointiesityksistä on neuvoteltava konserni- (elinvoima) ja teknisen toimialan kanssa (kustannusarviot, resurssit, aikataulu). **Investointiesitykset toimitetaan talousarvioarvio- ja taloussuunnitteluesitysten kanssa talous- ja konsernijohtajalle.**

Talousarvioesityksen liitteeksi teknisen valiokunnan on liitettävä kustakin suunnittelukaudella 2023–2025 toteutettavaksi tai käynnistettäväksi esitettävästä rakennushankkeesta aiemmin annettujen ohjeiden mukainen hankesuunnitelma ja muusta hankinnasta selkeä ja riittävä perustelu sekä erittely hankinnan sisällöstä.

Kalustohankintojen osalta pienhankintaraja on 20 000 euroa. Tätä pienemmät hankinnat kuuluvat käyttötalousosaan. Rakennusten ja alueiden rakentamishankkeet, jotka eivät pidennä **koko kohteen käyttöikää**, kuuluvat käyttötalouteen.; samoin määrällisesti pienet hankkeet (alle 50 000 euroa).

11. AIKATAULU

Valiokuntien esittämät tulosalueille jaettujen määrärahojen ja tuloarvioiden tulee olla valmiit viimeistään **torstaina 22.9.2022**. Sitovat toiminnalliset tavoitteet ja suoritetaulukot sekä toimialaa koskevien yleisten tavoitteiden kärkitavoitteet tulee olla tehtynä Targetoriin **22.9.2022 mennessä**.

KÄSITTELYAIKATAULU (alustava - tarkennetaan, kun kokousaikataulu on päätetty)

vk 38	Johtoryhmä – talousarviotavoitteiden läpikäynti
vk 38	Kaupunginjohtaja ja talous- ja konsernijohtaja (toimialan TA-esityksen läpikäynti toimialan kanssa)
vk 38	Puheenjohtajapalaveri
26.9.	Valtuusto – talousarvioseminaari (esitysten esittely)
3.10./17.10.	Kaupunginhallitus – kannanotto kokonaisuuteen ja toimenpiteet
31.10.	Kaupunginhallitus, talousarvioesitys
7.11.	Valtuusto
28.11.	Kaupunginhallitus, TA 2022 esitys valtuustolle
12.12.	Kaupunginvaltuusto

Lisätietoja ja lisäohjeistusta saa talous- ja konsernijohtajalta sekä toimialojen taloushenkilöiltä.

Päivi Suikkanen
vt. kaupunginjohtaja

Vesa Urtti
talous- ja konsernijohtaja